

Nové Německo v nové Evropě

Germany in Europe in the Nineties. Edited by Bertel Heurlin. Macmillan Press LTD, London 1996, 283 stran, ISBN 0-333-66074-9.

Recenzovaná publikace *Germany in Europe in the Nineties* si všímá úlohy Německa v Evropě. Hlavním časovým vymezením jsou devadesátá léta tohoto století, ale dost místa je věnováno i historickému pohledu.

Vzhledem k nedávné minulosti ukazuje publikace vývoj „německé otázky“ po druhé světové válce, existenci a koexistenci dvou německých států – Spolkové republiky Německo a Německé demokratické republiky – v době studené války, zasazenou do konkrétní mezinárodněpolitické situace. S opětovným sjednocením Německa v roce 1990 upozorňuje na vznik nové německé otázky – jaký dopad na vývoj v Evropě i ve světě bude mít nástup Německa do evropské i světové politiky s novými silami a možnostmi.

Velký význam spatřují autoři tohoto sborníku v okolnosti, že tehdejší Sovětský svaz a Spojené státy zaujaly kladný vztah ke sjednocení Německa. Jako řešení nové německé otázky je představena evropská a atlantická integrace.

Publikace poskytuje též pohled do starší historie německého národa a státu – od roku 1870 až do sjednocení německých státeků shora po prusko-francouzské válce a po vytvoření Německé říše. Přitom sleduje i vytváření národní identity. Zároveň zkoumá souvislosti s celoevropským vývojem, začlenění Německa mezi světové mocnosti i speciální vztahy Německa a Francie. Pokouší se o srovnávací analýzy celkových mezinárodněpolitických vztahů a postavení sjednoceného Německa v Evropě.

V první části sborníku je analyzováno postavení a úloha nového sjednoceného Německa s důrazem na otázky národní identity, národních zájmů a nového postavení v evropské i světové politice. Tato část se skládá ze tří kapitol, napsaných R. Münchem, B. Heurlinem a E. Krippendorffem.

Richard Münch se ve svém příspěvku pokouší sestavit koncepci německé identity, jak se utvářela v období 1770–1990. Zamýšlí se nad pojmy vlastenectví, nacionalismus, předbřežnový liberalismus, nacionální socialismus. Pozoruje změny při stanovování hodnot v průběhu dějinného vývoje. V současnosti se „*Německo stalo normálním členem západních demokracií s občany, řídicími se pravidly demokratického státního uspořádání*“.¹ Přitom jako zvlášť důležité vyzdvihuje autor úsilí Spolkové republiky Německo stát se hnačím motorem evropské integrace.

Bertel Heurlin si ve své kapitole stanovil za hlavní cíl identifikovat národní zájmy nového Německa. Na základě důkladné analýzy ukazuje, jakým způsobem se změnilo Německo jako celek i jeho mezinárodní postavení. Přitom poukazuje na skutečnost, že hovoří-li sami Němci o svých bezpečnostních zájmech, uvádějí například Bílou knihu obrany a pojmy, jako je svoboda, vnitřní i mezinárodní bezpečnost, blahobyt a integrace v Evropské unii. Oproti tomu „*většina normálních států v této souvislosti dává přednost suverenitě*“.²

Ekkehart Krippendorff ve své stati charakterizuje Německo jako světovou i evropskou mocnost. Přitom se zaměřuje na současnou konkrétní situaci. Pokouší se stanovit kritéria pro pojetí světové mocnosti. Zachycuje názory objevující se v diskuzi o německé zahraniční politice. „*Od první Adenauerovy vlády do současnosti se setkáváme s podstatným napětím mezi veřejným míněním, jež je spokojeno se zaběhnutým pojetím zahraniční politiky z minulých let, a politickými špičkami, které dnes prosazují aktivnější zahraniční politiku*“.³

Druhá část sborníku se zabývá německou zahraniční a bezpečnostní politikou, úlohou Spolkové republiky Německo v Evropské unii a vnitřní politikou SRN jako určujícím faktorem evropské politiky tohoto státu. Tato část publikace se rovněž skládá ze tří kapitol, jejichž autory jsou H. Haftendornová, M. Kreile a R. Morgan.

Helga Haftendornová zkoumá především obsah zahraniční a bezpečnostní politiky po sjednocení Německa. Ukazuje změny při transformaci zahraničněpolitického systému, rozebírá německé cíle a iniciativy v Evropské unii, NATO a OBSE. „*Podobně jako Evropské společenství i Severoatlantická aliance pevně připoutala Spolkovou republiku Německo k Západu... V současnosti je NATO vedle EU nejdůležitější mezinárodní organizací, jejímž členem je Německo.*“⁴ Autorka též studuje přístupy německé zahraniční politiky k Francii, ke střední a východní Evropě, ke Spojeným státům a k Japonsku. Charakterizuje rovněž politiku multilateralismu a potřebu jasného stanovení priorit.

Michael Kreile se ve své stati zamýšlí nad tím, zda Německo získá vedoucí postavení v rámci Evropské unie. Na základě teorie zabývající se problematikou hegemonií a stability pohlíží na vedoucí úlohu Německa v evropském kontextu. „*Z předpokladu, že mezinárodněpolitická váha Německa vzrostla, lze dojít k závěru, že mu musí připadnout i nová role. To se projevilo i v pojetí partnerského vedení a v praxi například v požadavku, aby se Německo účastnilo mírových operací OSN i mimo oblasti působnosti NATO.*“⁵ M. Kreile sleduje možnosti Německa dosáhnout hegemonního postavení v současné Evropě, a to i v souvislosti s ekonomickým vývojem a s řešením národní otázky.

Roger Morgan ve svém příspěvku analyzuje vztah německé zahraniční a vnitřní politiky. Přitom upozorňuje na skutečnost, že německá zahraniční a evropská politika prakticky nevyvolává rozpory na německé politické scéně. Neopomíjí však ani postoje různých zájmových skupin a jednotlivých zemí, ale ani úlohu extrémních stran apod. Po sjednocení „*byly nové země těsněji zapojeny do evropské integrace, jejich zájmy začaly ovlivňovat postoje k zahraniční politice. Význam získávaly představy o regionální přeshraniční spolupráci, a to například u Meklenburska–Předního Pomořanska, Braniborska a Saska s Polskem a s Českou republikou.*“⁶

Třetí část sborníku ukazuje politické přístupy velmocí vůči Německu, konkrétně například Spojených států, Ruska, Velké Británie a Francie.

Lily Gardner Feldmanová ve svém příspěvku charakterizuje politiku Spojených států vůči Německu a klade si otázku, jaký vliv mělo sjednocení Německa na německo-americké vztahy. Vysvětluje pojmy spojenectví a partnerství. Rozebírá konkrétní politické přístupy, studuje i ekonomické vztahy. Vysvětluje německo-americké vztahy v širokých transatlantických souvislostech, neopomíjí ani vztahy mezi USA a Evropskou unií či spolupráci v rámci G 7. „*Partnerství zahrnuje nejvíce aspektů vzájemných německo-amerických vztahů... v celé rozmanitosti a komplexnosti.*“⁷

Vitaly Zhurkin se ve své stati soustředil na německo-ruské vztahy, a to i z historického pohledu, tj. v období studené války. Po skončení bipolárního rozdělení světa analyzuje vztahy dvou prakticky nově vzniklých států – Ruské federace a sjednoceného Německa. Srovnává nové vztahy se vztahy minulými, v současnosti vidí dobré perspektivy, vyplývající hlavně ze společných zájmů o spolupráci v nové Evropě.

Christopher Hill nás ve své stati seznamuje s povahou britsko-německých vztahů. Za rozhodující mezník přitom považuje konec studené války a sjednocení Německa. Některé neúspěchy v nových vztazích přisuzuje nedorozumění pramenícímu z odlišných výhledů a historických zkušeností. „*Velká Británie a Německo se pokusily obnovit své vztahy – pokud možno – na všech úrovních a uspokojivě... Oficiální jednání vedou civilizovaným způsobem...*“⁸ Ch. Hill si všímá také úlohy politických stran a veřejného mínění.

V další kapitole *Yves Boyer* charakterizuje francouzsko-německé vztahy. Přitom ukazuje kořeny společných zájmů obou zemí, zvláště pak zájmy v rámci Evropské unie. „*Jen úzké spojenectví Německa a Francie může dát Evropě příležitost realizovat jednotu.*“⁹

Čtvrtá část sborníku nastiňuje otázky spojené především s budoucím postavením Německa v mezinárodněpolitickém systému a jeho zahraničněpolitické cíle. Tato část obsahuje jedinou kapitolu – závěrečnou. Její autor *Joseph Joffe* pohlíží zpět na nedávné období. Za významné datum v současných německých dějinách a při utváření nové německé zahraniční politiky pokládá 30. červen 1995, kdy Spolkový sněm SRN schválil možnost nasazení německých vojenských jednotek v rámci mandátu OSN i mimo oblast NATO. Zároveň dokumentuje pevné zapojení SRN do všech evropských bezpečnostních struktur. V aktivní mírové zahraniční politice SRN vidí dobrou perspektivu do budoucna.

Čtenářům, kteří se zajímají o problematiku vnitřní a zahraniční politiky současného sjednoceného Německa, poskytuje publikace *Germany in Europe in the Nineties* nejen přehled otázek spojených s danou tematikou, ale i spoustu podnětných myšlenek a rovněž bohatý výběr vědecké literatury a pramenného materiálu, který je uveden na závěr každé kapitoly.

Ivona Řezanková

¹ *Germany in Europe in the Nineties*. Edited by Bertel Heurlin. Macmillan Press LTD, London 1996, s. 29.

² Tamtéž, s. 48.

³ Tamtéž, s. 69.

⁴ Tamtéž, s. 96.

⁵ Tamtéž, s. 126.

⁶ Tamtéž, s. 169.

⁷ Tamtéž, s. 187.

⁸ Tamtéž, s. 226.

⁹ Tamtéž, s. 247.